

MILAN GALOVIĆ, IN MEMORIAM

1942.-2021.

Odlazak Milana Galovića predstavlja tužan oproštaj s iznimnim filozofom. Njegovo opsežno djelo nije nažalost bilo dostojno vrednovano u okvirima društveno-humanističkih znanosti u nas. Valja to kazati stoga što se veličina mišljenja ne može nikad zasnivati u trijumfalnim medijskim istupima, a još manje u svjetonazornim političko-ideologijskim razračunavanjima, svođenjem na puku aktualnost onog što od samoga iskona ne može biti nikad stvar sofistike ili religiozne utjehe. Živjeti posvećen mišljenju kao vlastitoj sudbini znači osamiti se u ovom svijetu duhovne praznine, biti slobodan i usmjeren pitanju kako očuvati dostojanstvo življenja u razdirućem vremenu "slomljenog jezika" na ishodu povijesnih svjetova. O tome što znači pisati i misliti nasuprot govorenju vodili smo beskrajne razgovore još od trenutka našeg zbližavanja i radosti zajedničkih susreta na Tekstilno-tehnološkom fakultetu od 2000. godine. Što je sabrano u knjigama preostaje zauvijek kao trag u vremenu u kojem jezik nadilazi govor, a kazivanje postaje svijest o duhu vremena u znakovima krhke prisutnosti čovjeka. Milan Galović ostavio je iza sebe bitne knjige suvremene hrvatske filozofije, sociologije, teorije umjetnosti. Tek dolazi vrijeme njihove nužne recepcije, i to je neporecivo.

Rođen je 16. ožujka 1942. god. u Bjelovaru. Diplomirao je na Fakultetu političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu 1974. god. i zaposlio se na V. Gimnaziji u Zagrebu kao nastavnik društveno-humanističkih predmeta. Završetkom studija objavio je znanstveni rad "Božanski um naravne i znanstvene teologije" (1974. god.) i knjigu *Metafizika slobode* (1983. god.). Na osnovu tih radova dobio je 1984. god. od Znanstveno-nastavnog vijeća Fakulteta političkih nauka Sveučilišta u Zagrebu odobrenje za postupak stjecanja doktorata iz društveno-humanističkih znanosti i prijavio disertaciju na temu "Schelerova fenomenologijska analiza socijalnog bitka". Disertaciju je obranio 1985. god. pred komisijom: prof. dr. sc. Davor Rodin (predsjednik), doc. dr. sc. Branka Brujić i prof. dr. sc. Branko Despot. Godine 1986. stekao je zvanje znanstvenog suradnika i zaposlio se kao docent na Tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu za kolegije Marksizam i Socijalizam i samoupravljanje, a na studiju dizajna tekstila i odjeće predavao je Sociologiju kulture, Osnove kulturne politike i Psihosociologiju odijevanja. Ukidanjem kolegija Marksizam i Socijalizam i samoupravljanje izradio je programe i na Tehnološki fakultet 1990. god. uveo kolegije Socijalna filozofija, Filozofija znanosti i tehnike, Estetika i Sociologija mode. Razdvajanjem Tehnološkog fakulteta te kolegije nastavlja predavati na Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Pritom je na tom fakultetu izradio i programe za kolegije Sociologija kulture, Sociologija mode i Teorija duhovnog stvaranja. Uvođenjem tzv. Bolonjskog programa izradio je programe i uveo kolegije Estetika I, Estetika II, Suvremena umjetnost, Teorija znanosti, Sociologija životnih stilova i Socijalna ekologija. Objavio je 14 knjiga iz područja ontologije i

epistemologije, filozofije znanosti i tehnike, socijalne filozofije, estetike, socijalne ekologije, sociologije rata, teorije mode. Priredio je i napisao tri studije za Hrestomatiju filozofije, svezak 8. u izdanju Školske knjige iz Zagreba 1996. godine. Sudjelovao je u radu preko 20 simpozija i konferencija iz područja filozofije, sociologije i interdisciplinarnih medijskih i vizualnih studija. Bio je član Hrvatskog filozofskog društva te Udruge za promicanje filozofije. U ožujku 1999. god. izabran je u znanstveno nastavno zvanje redovitog profesora, a 2005. god u trajno zvanje redovitog profesora Tekstilno-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Umirovljen je 2012. godine. Bio je aktivni sudionik Domovinskog rata s činom pukovnika Hrvatske vojske.

Dostatno je u ovoj prigodi kazati da je njegova knjiga *Bog kao umjetničko djelo: povijest svjetova u iskustvu mitske i religijske umjetnosti*, objavljena u Demetri 2002. godine, jedan od najznačajnijih priloga suvremenoj raspravi o odnosu filozofije, božanskoga i umjetnosti u doba znanstveno-tehničke slike svijeta u nas. O mnogim problemima koje je iznio, te kasnije nastavio i u knjizi *Ljepota kao sjaj istine: Ljepota i istina u umjetnosti*, Demetra, 2003, vrijeme je pokazalo da briga oko jednostavnosti kazivanja nikad nije i profaniranje težine mišljenja, utoliko više što je razvio stilsku prepoznatljivost u kojoj su jasnoća i sintetičnost izlaganja bili pomireni s tumačenjem teksta od hermeneutike do fenomenologije, od strukturalizma do digitalnog konstruktivizma na visokoj razini izvedbe. To je bilo jasno i onima koji su u svjetskim razmjerima oblikovali tragove pristupa umjetnosti polazeći od vizualnih studija, poput američkoga teoretičara Keitha Moxeya sa sveučilišta Columbia, u okviru međunarodne konferencije 2007. u Zagrebu posvećene različitim pitanjima teorije slike i vizualnosti u organizaciji časopisa Tvrdča i Centra za vizualne studije iz Zagreba. S velikim zanimanjem slušao ga je u publici i nakon izlaganja čestitao mu na izvrsnome predavanju.

Uz to što je bio za niz generacija studenata na matičnom Tekstilno-tehnološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu profesor najviše razine refleksivnosti s osjećajem za mjeru kako u spoznajno-teoretskim pitanjima suvremenosti tako i u težnji za očuvanjem ranga znanja i etičnosti bez kompromisa, njegova je predavačka strast i sustavnost u izlaganju i najtežeg metafizičkoga problema zalog trajne obveze onima koji će se osmjeliti protumačiti radikalne postavke o biti mišljenja u doba *Rastanka od čovjeka?* ili *mizantropije znanosti i pada u tehnički bezdan*, kako glasi naslov i podnaslov njegove posljednje objavljene knjige za života, 2017. godine u izdanju Demetre iz Zagreba.

Za mene osobno, kao njegova prijatelja, suradnika u mnogim zajedničkim projektima osmišljavanja novih studijskih programa te nastavnih programa na Tekstilno-tehnološkom fakultetu u okviru Zavoda za dizajn tekstila i odjeće, te suputnika u promišljanju onoga što je nazivao tehnogenezom, ovaj rastanak nije i konačan oproštaj od njegovih knjiga i ideja. Posrijedi je sabiranje pozornosti "kao prirodne molitve duše", kako kaže Walter Benjamin u eseju o Kafki, u trenucima kada

smrt postaje više od granice između duhovnoga bitka kao življenja u slobodi jednokratne i neponovljive egzistencije i suočenja s ništa koje, kako je to od Platona do Heideggera izvedeno, ulazi u samo središte svijeta u znaku neotklonjive nužnosti.

Milan Galović svoju je misaonu zadaću izvorno odredio kao *mišljenje na povijest* izvan svih redukcija zapadnjačke filozofije kao metafizike. U razgovoru koji smo vodili telefonski nepunih tjedan dana prije smrti rekao mi je da upravo piše knjigu koja bi na posve drukčiji način od njegovih dotadašnjih djela trebala biti svojevrsni testament protiv *doba zaborava* u svim aspektima mišljenja i djelovanja danas. Nije pritom imao u vidu tek težnju da još jednom jasno pokaže koliko su za njegovu misao nakon Hegelove filozofije povijesti, nakon Heideggera prije svih, najznačajniji prethodnici hrvatski filozofi Vanja Sutlić i Branko Despot. Nakana je bila da se izbavljenje iz zagrljaja sveprisutnog posthumanizma i transhumanizma otvori u mogućnostima onog mišljenja koje se nasuprot tehnostvenoga pozitivizma skriva u samoj biti umjetnosti.

Posljednje riječi njegove knjige *Rastanak od čovjeka?* svjedoče o putu mišljenja koje se sabralo u ideji na povijest bez pada u tehnički bezdan. Preostaje nam razabrati da "slika, riječ i misao nu svojoj izvornosti nisu ništa puko ljudsko, da iskrsavaju u uzajamnom otvaranju i dospijevanju do povijesnog djela čovječjeg, svjetskog i božanskog. Sve je na tomu da povijesnotvornu sliku, riječ i misao ne izgubimo u tuđini".

Riječi, misao i sliku na Milana Galovića valja trajno očuvati od napasti ovog jednoliko ustrojenog i jednoznačno praznog *doba zaborava*.

Žarko Paić